

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΩΝ ΉΧΟΥ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΑΣ

Εξάμηνο Δ΄

Εργασία στο Μάθημα
Φωτογραφία II

Παρουσίαση του Φωτογραφικού Έργου του Νίκου
Οικονομόπουλου

Βύρωνας Ντόλας
ΤΧ 2009042

ΚΕΡΚΥΡΑ
Ιούνιος 2014

Σκοπός αυτής της εργασίας είναι η συνοπτική παρουσίαση του έργου του Έλληνα φωτογράφου Νίκου Οικονομόπουλου, καθώς και ο καθορισμός ορισμένων σημαντικών φωτογραφικών στοιχείων των εικόνων του.

Ο Οικονομόπουλος γεννήθηκε το 1953 στην Καλαμάτα, σπούδασε νομικά στην Ιταλία και στη συνέχεια ασχολήθηκε για αρκετά χρόνια με τη δημοσιογραφία. Με τη φωτογραφία άρχισε να ασχολείται ερασιτεχνικά σε ηλικία 27 περίπου χρονών, αφού είδε ένα φωτογραφικό λεύκωμα του Γάλλου φωτογράφου Henri Cartier-Bresson, του οποίου οι εικόνες εντυπωσίασαν τον Οικονομόπουλο, και απ' ότι ο ίδιος έχει πει, στάθηκαν αφορμή για να ξεκινήσει η ενασχόληση του με τη φωτογραφία. Σταδιακά εγκαταλείπει τη δημοσιογραφία, και περίπου από το 1988, ασχολείται με τη φωτογραφία επαγγελματικά, ενώ το 1990 ψηφίζεται μέλος του διεθνούς φωτοειδησεογραφικού πρακτορείου Magnum.

Ένα μεγάλο μέρος του έργου του Οικονομόπουλου αποτελείται από τη φωτογράφιση περιοχών της Ελλάδας, της Τουρκίας και των Βαλκανίων. Παρόλο που πολλές από τις εικόνες του συχνά μπορεί να δίνουν στο θεατή ορισμένες λαογραφικές πληροφορίες ή στοιχεία πολιτισμικής ταυτότητας, ο Οικονομόπουλος δεν προσπαθεί να καταγράψει αυτά τα στοιχεία με ντοκιμαντερίστικο τρόπο, αλλά να τα αποθανατίσει με μία δική του δημιουργική ματιά έτσι ώστε να προκύψουν οπτικά ενδιαφέρουσες και δυνατές εικόνες, όπως η παρακάτω (εικόνα 1). Παρόλο που είναι ιδιαίτερα σημαντικό (και ενδιαφέρον) να παρατηρήσει κανείς στην εικόνα 1 τις ανθρώπινες σχέσεις και τη θέση της γυναίκας στη μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης, η συγκεκριμένη φωτογραφία είναι και κάτι παραπάνω, καθώς έχει μία οπτική αυτονομία πέρα από το θέμα που περιγράφει.

Εικόνα 1. Περιοχή Θράκης κοντά στην Ξάνθη. Μουσουλμανικός γάμος, 1991.

Οι δύο γυναίκες αποτελούν το επίκεντρο, αλλά και όλα τα υπόλοιπα στοιχεία της εικόνας —τα κομμένα αντρικά πρόσωπα, τα χέρια και τα μπουκάλια—, έχουν επίσης σημαντικό θεματικό, οπτικό και δομικό ρόλο. Η φόρμα και ο τρόπος στησίματος του κάδρου παίζουν μεγάλο ρόλο στις φωτογραφίες του Οικονομόπουλου, ο οποίος μέχρι και το 2010 περίπου τράβαγε αποκλειστικά ασπρόμαυρες εικόνες χρησιμοποιώντας συχνά έντονη τονική αντίθεση (εικόνες 2 και 3).

Εικ. 2. Αλβανοί λαθρομετανάστες στο τοπικό αστυνομικό τμήμα. Ελλάδα-Δελβινάκι, 1990

Εικ. 3. Καταυλισμός τσιγγάνων. Θεσσαλία-Τύρναβος, 1994.

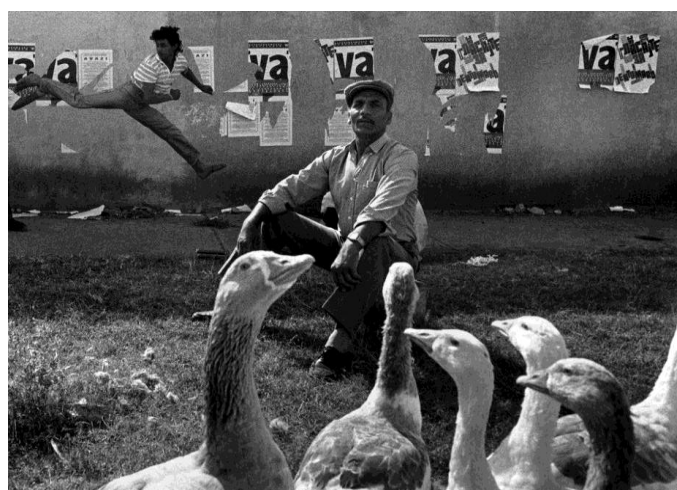
Σε πολλές φωτογραφίες παρατηρείται πως το βασικότερο ή το πιο ενδιαφέρον στοιχείο μιας εικόνας, αντί να απομονωθεί, παρουσιάζεται αντιστικτικά με πολλά άλλα στοιχεία που φαινομενικά δεν είναι τόσο σημαντικά, όπως π.χ. στην εικόνα 3. Το πιο προφανές θα ήταν να εστιάσει κάποιος περισσότερο στο παιδί που κλαίει, αλλά εισάγοντας και άλλα στοιχεία όπως το μεταλλικό στρογγυλό σκεύος, η εικόνα αποκτά μεγαλύτερο οπτικό ενδιαφέρον. Χαρακτηριστικά, ο Οικονόπουλος έχει πει: *«Ένα μεγάλο λάθος που κάνουν οι ερασιτέχνες (φωτογράφοι), είναι πως όταν δουν κάτι το τόσο ενδιαφέρον, προσανατολίζουν την μηχανή τους στο peak αυτού του ενδιαφέροντος, ενώ το ενδιαφέρον σ' αυτό είναι όταν αυτό αποτελεί ένα από τα στοιχεία του κάδρου. Ένα στοιχείο αποκτά ενδιαφέρον όταν ο περιβάλλον χώρος προσδίδει και άλλα χαρακτηριστικά, τα οποία ενισχύουν το ενδιαφέρον του κυρίως θέματος και της εικόνας γενικότερα»*. Έτσι ο συνολικός χώρος με όλες τις

μικρολεπτομέρειες του, αποκτούν μεγάλη βαρύτητα και σημασία με αποτέλεσμα να υπάρχουν πολλά οπτικά επίπεδα και μεγάλο «θεματικό βάθος», όπως φαίνεται και στην εικόνα 4.

Εικόνα 4. Γυναίκες παρακολουθούν το χορό σε τοπικό πανηγύρι (Αυλώνας, 1989)

Ο Οικονομόπουλος βλέπει και καταγράφει τον κόσμο μέσα από τη φωτογραφική του μηχανή, έχοντας την τάση να μετατρέπει ασήμαντες στιγμές της καθημερινότητας και της πραγματικότητας σε μείζονα φωτογραφικά γεγονότα ενώ συχνά υπάρχει και μια χιουμοριστική διάθεση (εικ.5,6), ή μια αποτύπωση της θετικής πλευράς της ζωής ακόμα και σε δύσκολες καταστάσεις όπως αυτή του πολέμου (εικ. 7), σε αντίθεση με πολλούς φωτογράφους που προτιμούν να δημιουργούν εικόνες που προκαλούν οίκτο ή σοκάρουν δείχνοντας αποτρόπαια και θλιβερά περιστατικά.¹

Εικόνα 5.Τσιγγάνοι. Οι αφίσες στον τοίχο αφορούν δημοψήφισμα για την ανεξαρτησία της Μακεδονίας. F.Y.R.O.M., 1991

¹ Ριβέλλης, Πλάτων. 219-220

Εικ. 6. Καλαμάτα, περίοδος εκλογών. 1981

Εικ. 7. Χωριό Katchinar (Αλβανία). Εσωτερικό Σπιτιού. Ο μικρός Daniel είναι το μόνο αρσενικό της οικογένειας που μένει στο σπίτι. Οι υπόλοιποι κρύβονται εδώ και 3 χρόνια στα βουνά, ως πιθανά θύματα...

Ενώ όπως ειπώθηκε και πιο πριν η προσέγγιση του Οικονομόπουλου απομακρύνεται σε γενικές γραμμές από τη δημοσιογραφική καταγραφή, υπάρχουν παρόλα αυτά και κάποιες φωτογραφίες του που τείνουν προς την απλή καταγραφή καταστάσεων-ντοκουμέντων όπως η παρακάτω (εικ. 8)

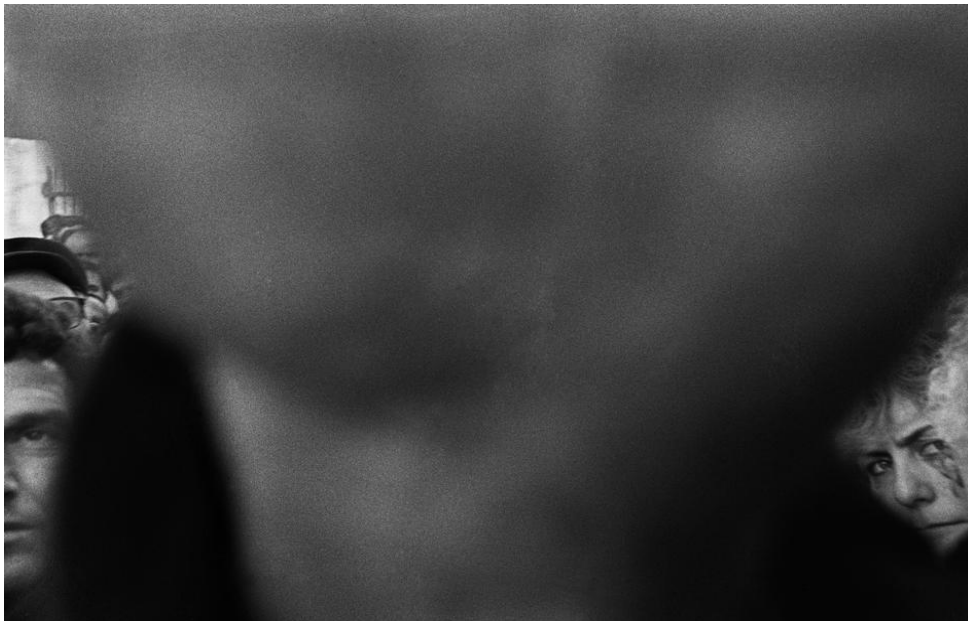
Εικ. 8. Ελληνική στρατιωτική περίπολος που μόλις συνέλαβε μια ομάδα Αλβανών που προσπάθησαν να περάσουν παράνομα τα σύνορα το βράδυ.

Πέρα από τα Βαλκάνια και τις κοντινές σε αυτά χώρες, ο Οικονομόπουλος έχει φωτογραφίσει και σε πολλά άλλα μέρη του κόσμου όπως η Αφρική (εικ. 9), η Ασία και η Κούβα, διατηρώντας συνήθως μια προτίμηση για υποανεπτυγμένες χώρες ή περιοχές, πληθυσμιακές μειονότητες και ανθρώπους με απλές συνθήκες ζωής, αποφεύγοντας συνήθως τις μεγαλουπόλεις και την φωτογράφιση του πλέον καθιερωμένου δυτικού τρόπου ζωής της καταναλωτικής κοινωνίας.

Εικ. 9. Προσκυνητές τα Χριστούγεννα, (Αιθιοπία, Λαλιμπέλα, 2005).

Τέλος, ορισμένες εικόνες του Οικονομόπουλου, κυρίως μετά το 2000, παρουσιάζουν ένα διαφορετικό ύφος, που χαρακτηρίζεται από έναν κάπως «ανορθόδοξο» τρόπο όρασης και χειρισμό του κάδρου, μία αποδόμηση της φόρμας η οποία φαίνεται όμως ότι είναι απόλυτα ελεγχόμενη και συνειδητά επιλεγμένη, όπως στην εικόνα 10, όπου το γεγονός που καταγράφεται (άνθρωποι περιμένουν στην ουρά για να κάνουν αίτηση για visa) αποκτά τελείως δευτερεύουσα σημασία και χωρίς τη λεζάντα δεν είναι σε καμία περίπτωση αναγνωρίσιμο. Εδώ το οπτικό ενδιαφέρον που δημιουργείται από τη μεγάλη άμορφη ανεστίαστη μάζα (μάλλον κάποιο πρόσωπο) που καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος της εικόνας και τα πρόσωπα που φαίνονται αμυδρά στις άκρες, είναι αυτό το οποίο καθορίζει τη σημασία της συγκεκριμένης φωτογραφίας.

Εικ.10. Άνθρωποι περιμένουν στη γραμμή για να κάνουν αίτηση για visa, στην ελληνική πρεσβεία.

(Τίρανα)

Βιβλιογραφία

Berger, John. *Another Way of Telling*. Νέα Υόρκη: Vintage, 1982.

Οικονομόπουλος , Νίκος. *Από Μηχανής Χορός*. Δίφωνο, 2000.

Οικονομόπουλος , Νίκος. *Βαλκάνια*. Αθήνα: Libro, 1987.

Οικονομόπουλος , Νίκος. *Για τα Παιδιά*. Αθήνα: Μεταίχμιο, 2001.

Ριβέλλης, Πλάτων. Νίκος Οικονομόπουλος: Ασήμαντα γεγονότα στην υπηρεσία της οπτικής ποίησης. Στο *Η Ελληνική Φωτογραφία και η Φωτογραφία στην Ελλάδα*: 214-225. Αθήνα: Νεφέλη, 2013.